

СПРАВА «ТВЕРДОХЛЄБОВА ПРОТИ УКРАЇНИ»

(CASE OF TVERDOKHLEBOVA v. UKRAINE)

(Заява № 15830/16)

Стислий виклад рішення від 16 червня 2024 року

У 2013 році заявниця придбала за договором купівлі-продажу у Д. земельну ділянку площею 0,18 га, яку йому у 2011 році безкоштовно передала Броварська районна державна адміністрація Київської області. У червні 2014 року міжрайонний прокурор подав позов до міськрайонного суду з позовними вимогами про скасування розпорядження про виділення спірної земельної ділянки Д. та визнання його права власності на неї недійсним, а також визнання недійсними договору між Д. та заявницею, й права власності заявниці. Прокурор стверджував, що спірна земельна ділянка була розташована в межах іншого села, а тому нею не могла розпоряджатися Броварська районна державна адміністрація. Міськрайонний суд відмовив у задоволенні позовних вимог прокурора, але Апеляційний суд Київської області задовольнив їх своїм рішенням у травні 2015 року. Апеляційний суд послався на інше провадження стосовно первинної великої земельної ділянки (але між іншими сторонами), у якому було встановлено, серед іншого, на підставі висновків судової земельно-технічної експертизи, що спірна земельна ділянка була розташована в межах іншого села. Суд визнав право власності заявниці недійсним і повернув земельну ділянку у власність селищної ради. Згідно з твердженнями заявниці її не повідомили про провадження ані міськрайонний, ані апеляційний суди. Зокрема, вона доводила, що всі відповідні повістки суди надсилали за, як стверджувалося, неіснуючою адресою у м. Бровари, тоді як вона фактично проживала за адресою у м. Київ. Заявниця зазначила, що дізналася про провадження у травні 2015 року після ухвалення рішення апеляційним судом. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ залишив без змін рішення апеляційного суду. Він зазначив, що апеляційний суд повною мірою встановив фактичні обставини справи з урахуванням наданих йому доказів і належним чином застосував норми національного законодавства. У грудні 2019 року рішенням Броварського міськрайонного суду Київської області заявниці було присуджено суму, яку вона сплатила Д., у повному обсязі, скориговану за обмінним курсом, який діяв на день ухвалення рішення, а також відшкодування збитків, які охоплювали нотаріальний збір у зв'язку з укладенням договору купівлі-продажу та податок на земельну ділянку. Як вбачається з наданих заявницею у 2021 році документів, вона отримала дозвіл місцевих органів влади на виготовлення технічної документації на отримання земельної ділянки площею 0,18 га для індивідуального садівництва в іншому селі. До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилася за статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) у зв'язку з тим, що суди нижчих інстанцій належним чином не повідомили її про відповідне провадження, що, своєю

чергою, завадило їй представити свою справу та зробило провадження несправедливим; за статтею 6 Конвенції та за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції у зв'язку з позбавленням її майна внаслідок допущених органами державної влади помилок, за які вона не мала нести відповідальності і що національні суди ухвалили несправедливе рішення у її справі. Другу скаргу заявниці Європейський суд вирішив розглянути виключно за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції. Розглянувши скарги заявниці Європейський суд зазначив, що принципи змагальності та рівності сторін навряд чи можна уявити без участі сторін у судовому розгляді і вони вимагають, щоб особа, щодо якої було ініційоване провадження, була поінформована про цей факт. Уряд не надав інформації чи документів аби пояснень щодо використання неправильної адреси, або будь-яких пояснень, чому суди, побачивши, що їхні листи та повістки не були доставлені, не спробували скористатися будь-якими іншими способами сповіщення для повідомлення заявниці про провадження, хоча такі можливості були не тільки доступними для них, але і їхнє вжиття вимагалось від них. У зв'язку з цим Європейський суд вражений фактом, що касаційний суд не надав чіткої відповіді на докладні та доречні аргументи заявниці щодо цього питання, або, справді, на її аргументи по суті справи, висунуті вперше під час цього провадження – стосовно, *inter alia*, твердження, що суди нижчих інстанцій неправильно застосували норми законодавства і залишили без уваги деякі докази, які стосувалися фактів справи. Також Європейський суд нагадав, що з точки зору Конвенції заявник не має доводити, що його відсутність у судовому засіданні фактично нашкодила або вплинула на результат провадження, оскільки така вимога позбавила б змісту гарантії статті 6 Конвенції. З огляду на наведене Європейський суд дійшов висновку, що національні суди не забезпечили повідомлення заявниці про провадження у цій справі, а тому вона була позбавлена можливості представити свої аргументи під час розгляду справи в судах нижчих інстанцій. Це упущення не можна вважати виправленим під час касаційного провадження. Отже, Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції. Щодо порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції Європейський суд вказав, що в нього немає підстав сумніватися у висновку національного суду, що земельна ділянка мала бути повернута їй законному власнику. Водночас Європейський суд зауважив, що заявниця придбала спірну земельну ділянку за договором купівлі-продажу з приватною особою, а не безпосередньо у держави. Отже, після визнання недійсним первинного виділення земельної ділянки Д. вона могла вимагати від нього відшкодування шкоди, що вона успішно зробила. У зв'язку з цим Європейський суд повторив, що відповідальність держави за стягнення заборгованості між приватними особами поширюється лише на участь органів державної влади у виконавчому провадженні. Також Європейський суд звернув увагу на інформацію, що у 2021 році заявниця ініціювала процедуру безоплатного отримання іншої земельної ділянки в цьому ж районі. З огляду на наведене та попри той факт, що

причини визнання недійсним права власності заявниці на спірну земельну ділянку виникли з вини органів державної влади, Європейський суд, враховуючи обставини цієї справи, вважає, що втручання у право заявниці за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції не порушувало вимоги дотримання справедливого балансу між правами особи за Конвенцією та суспільними інтересами. З цього випливає, що порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції не було.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. Оголошує заяву прийнятною;
2. Постановляє, що було порушено статтю 6 Конвенції;
3. Постановляє, що не було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції;
4. Постановляє, що:

(a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявниці 3 600 (три тисячі шістсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. Відхиляє решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.